

Кузнецова Т. М.,
практичний психолог
КНП «Коростенська центральна районна лікарня»
Ушомирської сільської ради
м. Коростень, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА У ПЕРІОД ВІДНОВЛЕННЯ

Війна є одним із найскладніших соціальних явищ, що має глибокі наслідки для психічного здоров'я людини та суспільства в цілому. Тривале перебування в умовах небезпеки, переживання втрат, руйнування житла, вимушене переселення, розлука з близькими та інші травматичні події спричиняють значне психологічне навантаження на людину. У таких умовах особливо актуальною стає проблема соціально-психологічної реабілітації населення.

Соціально-психологічна реабілітація спрямована на відновлення психоемоційного стану людини, подолання наслідків травматичного досвіду та сприяння її соціальній адаптації. Важливого значення вона набуває не лише під час активної фази воєнних дій, а й у період післявоєнного відновлення, коли суспільство стикається з необхідністю подолання довготривалих психологічних наслідків війни.

Особливу увагу в процесі реабілітації слід приділяти дітям, внутрішньо переміщеним особам, військовослужбовцям та членам їхніх сімей, які найбільше постраждали від наслідків воєнних подій.

Психологічні наслідки війни для населення

Воєнні події мають значний вплив на психічне здоров'я людини. Постійна загроза життю, переживання травматичних подій, втрати та нестабільність можуть спричинити різноманітні психологічні реакції. Найпоширенішими серед них є тривожність, страх, емоційне виснаження, депресивні стани, порушення сну, підвищена дратівливість та розвиток посттравматичного стресового розладу.

Особливо вразливою категорією населення є діти. Умови війни можуть негативно впливати на їхній психоемоційний розвиток, викликати страхи, почуття небезпеки, агресивність або замкнутість. Діти можуть переживати труднощі у навчанні, порушення уваги, проблеми у спілкуванні з однолітками та дорослими.

Дорослі також стикаються з серйозними психологічними викликами. Втрата близьких, руйнування домівок, економічна нестабільність та необхідність адаптації до нових умов життя можуть спричинити хронічний стрес та емоційне виснаження. Особливої уваги потребують

військовослужбовці та ветерани, які часто переживають посттравматичні реакції, що потребують тривалої психологічної підтримки.

Таким чином, війна створює значне навантаження на психічне здоров'я населення, що зумовлює необхідність розвитку системи соціально-психологічної допомоги.

Сутність та завдання соціально-психологічної реабілітації

Соціально-психологічна реабілітація є комплексом заходів, спрямованих на відновлення психічного здоров'я людини, її соціальної активності та здатності ефективно функціонувати у суспільстві. Вона включає психологічну підтримку, консультування, психотерапевтичну допомогу, соціальну адаптацію та розвиток навичок подолання стресових ситуацій.

Основними завданнями соціально-психологічної реабілітації є:

- зниження рівня тривожності та психологічної напруги;
- допомога у подоланні травматичного досвіду;
- відновлення емоційної рівноваги;
- формування навичок психологічної саморегуляції;
- підтримка соціальної адаптації особистості;
- відновлення соціальних зв'язків та активності.

Ефективна реабілітація передбачає комплексний підхід, який поєднує психологічну допомогу, соціальну підтримку та освітні заходи.

Методи соціально-психологічної реабілітації в умовах війни

У роботі з людьми, які пережили травматичні події війни, застосовуються різноманітні методи психологічної допомоги.

Одним із найважливіших напрямів є індивідуальне психологічне консультування, яке допомагає людині усвідомити власні переживання, знайти внутрішні ресурси та поступово відновити психологічну стабільність.

Широко використовуються групові форми роботи, такі як тренінги психологічної підтримки, групи взаємодопомоги та психотерапевтичні групи. У таких групах люди мають можливість поділитися власним досвідом, отримати підтримку та відчуття розуміння з боку інших.

У роботі з дітьми ефективними є методи арт-терапії, ігрової терапії, казкотерапії, музикотерапії та інші творчі методи. Вони допомагають дитині виражати емоції, знижувати рівень тривожності та відновлювати почуття безпеки.

Важливу роль відіграє психоосвітня діяльність, яка спрямована на формування знань про вплив стресу на психіку та розвиток навичок емоційної саморегуляції.

Особливості реабілітації у період післявоєнного відновлення

Після завершення активної фази воєнних дій суспільство стикається з новими викликами, пов'язаними з довготривалими психологічними наслідками війни. У цей період важливо забезпечити системну

підтримку людей, які пережили травматичні події, сприяти їхній соціальній адаптації та відновленню життєвих ресурсів.

Соціально-психологічна реабілітація у період відновлення має бути спрямована на:

- подолання довготривалих наслідків стресу;
- підтримку психологічної стійкості населення;
- відновлення соціальних зв'язків у громадах;
- інтеграцію ветеранів у мирне життя;
- створення безпечного освітнього середовища для дітей.

Особливе значення має міждисциплінарна співпраця психологів, соціальних працівників, педагогів, медичних працівників та громадських організацій.

Соціально-психологічна реабілітація в умовах війни та у період післявоєнного відновлення є важливим напрямом підтримки населення та відновлення психічного здоров'я суспільства. Вона спрямована на подолання наслідків травматичного досвіду, відновлення емоційної стабільності та соціальної активності людей.

Комплексний підхід до організації реабілітаційної допомоги, який поєднує психологічну підтримку, соціальні програми та освітні заходи, сприяє підвищенню ефективності відновлення та формуванню психологічної стійкості суспільства. Подальший розвиток системи соціально-психологічної допомоги є важливою умовою успішного післявоєнного відновлення та зміцнення психічного здоров'я населення.

Список використаних джерел:

1. Гудзь Т. О. Соціально-психологічна реабілітація українських ветеранів. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна.* 2019. Вип. 32. С. 74–86.

2. Гульбс О., Кобець О. Соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій. *Психологічний журнал.* Вип. 7. 2021 С. 100–106.

3. Звіт про психічне здоров'я у світі: трансформація систем охорони психічного здоров'я для всіх. Копенгаген: Європейське регіональне бюро ВООЗ. 2023.

4. Козігора М. А. Прояви симптомів моральної травми у військовослужбовців та цивільного населення під час війни. *Науковий вісник Херсонського державного університету: наук. збірник. Серія «Психологічні науки».* Херсон. 2022. Вип. 2. С. 20–27.

5. Коструба Н. С. Психічне здоров'я військовослужбовців. *Психологічні перспективи.* 2023. №. 41.

6. Крук І. М., Григус І. М. Сучасний погляд на психологічну реабілітацію військовослужбовців з посттравматичним стерсовим розладом. *Rehabilitation and Recreation.* 2023. №. 15. С. 50–56.

7. Лесков В. О. Теоретичні основи соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців. *Наука і освіта*. № 5–6. С. 56–60.

8. Лурін І. А. Особливості соціально-психологічної адаптації військовослужбовців-учасників бойових дій. *Проблеми військової охорони здоров'я*. 2017. №. 49 (2). С. 62–70.

9. Титаренко Т. М. Соціально-психологічна реабілітація (дата особистості: етапи, технології, техніки). *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2018. Вип. 41. С. 157–167.

10. Форноляк В. М. Особливості соціально-психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції. *Психологічна допомога особам, які беруть участь в антитерористичній операції*: мат. міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2016 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 85–88.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-621-1-80>

Кузнєцов В. Д.,

*аспірант кафедри публічного управління,
туризму та готельно-ресторанної справи*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ У ПРАКТИКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Ветеранська політика в Україні трансформується з вузькоспрямованої системи соціального забезпечення в комплексний інструмент соціально-економічного розвитку громад. У сучасних умовах вона охоплює не лише питання підтримки ветеранів, але й формування їх як активних суб'єктів регіональної економіки, підприємництва та громадського життя.

Суттєвою особливістю є зміщення акценту з компенсаційних механізмів на інтеграційні моделі, що передбачають включення ветеранів у процеси відновлення громад. Це проявляється у розвитку програм підтримки ветеранського підприємництва, професійної адаптації та залучення до реалізації проєктів реконструкції. Таким чином, ветерани розглядаються не лише як отримувачі соціальних послуг, а як носії людського капіталу та досвіду, здатного генерувати економічну додану вартість.

Корпоративна соціальна відповідальність (CSR) виходить за межі репутаційного інструменту та трансформується у стратегічний механізм участі бізнесу у відновленні та розвитку територіальних громад. Зокрема, CSR розглядається як інструмент інтеграції інтересів